

Inwigilacja w internecie

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

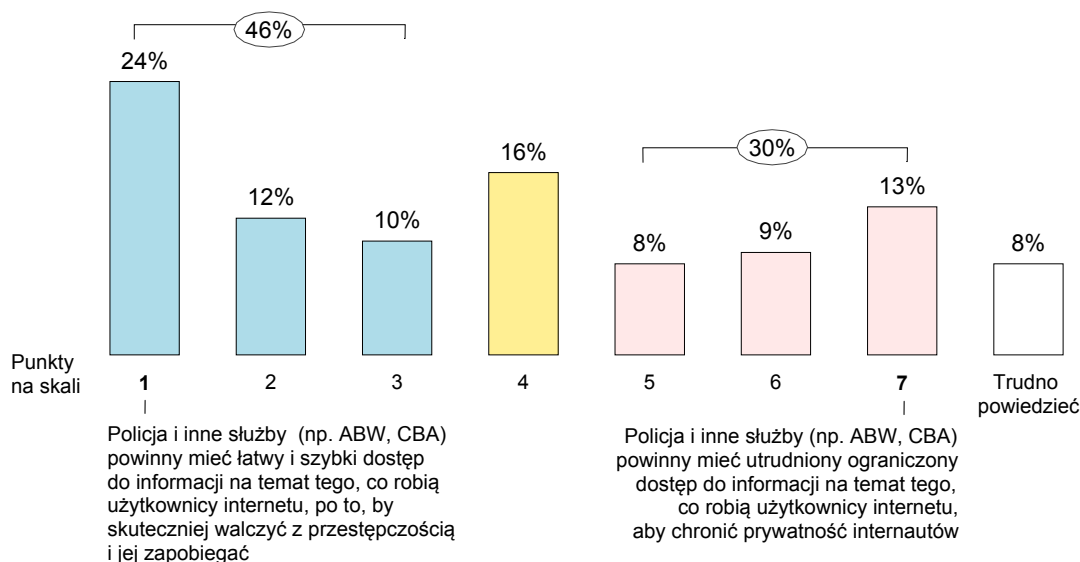
Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W lutym weszła w życie nowelizacja ustaw regulujących działania policji i innych służb (m.in. Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, kontroli skarbowej i Służby Celnej), nazywana potocznie ustawą inwigilacyjną. Zmiany budzące największe kontrowersje dotyczą sposobu dostępu do danych internetowych. Wcześniej policja i inne służby mogły je pozyskiwać na potrzeby prowadzonych postępowań występując pisemnie o ich udostępnienie do dostawców internetu. Teraz będą miały do nich ułatwiony i szybszy dostęp poprzez przygotowane specjalnie w tym celu połączenia internetowe bez konieczności kontaktowania się z pracownikami firm dostarczających internet, a sądowa kontrola zasadności pozyskania i wykorzystania danych z sieci będzie miała charakter następczy. Badanych, którzy słyszeli o zmianach w sposobie pozyskiwania przez policję i inne służby danych dotyczących internautów, zapytaliśmy, co o tym sądzą¹. Interesował nas także ogólny stosunek do kontroli komunikacji w sieci i zakresu inwigilacji.

Polacy mając do wyboru, z jednej strony, ułatwienia w inwigilacji internetu dla policji i innych służb oraz skuteczniejszą walkę z przestępczością, a z drugiej – mniejszą kontrolę komunikacji online i ochronę prywatności użytkowników, na ogół twierdzą, że bliższe ich poglądom jest pierwsze stwierdzenie (46% wobec 30%). Łącznie około jednej czwartej badanych (24%) wyraża w tej sprawie opinię ambiwalentną lub nie ma wyrobionego zdania.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (311) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 31 marca – 7 kwietnia 2016 roku na liczącej 1104 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

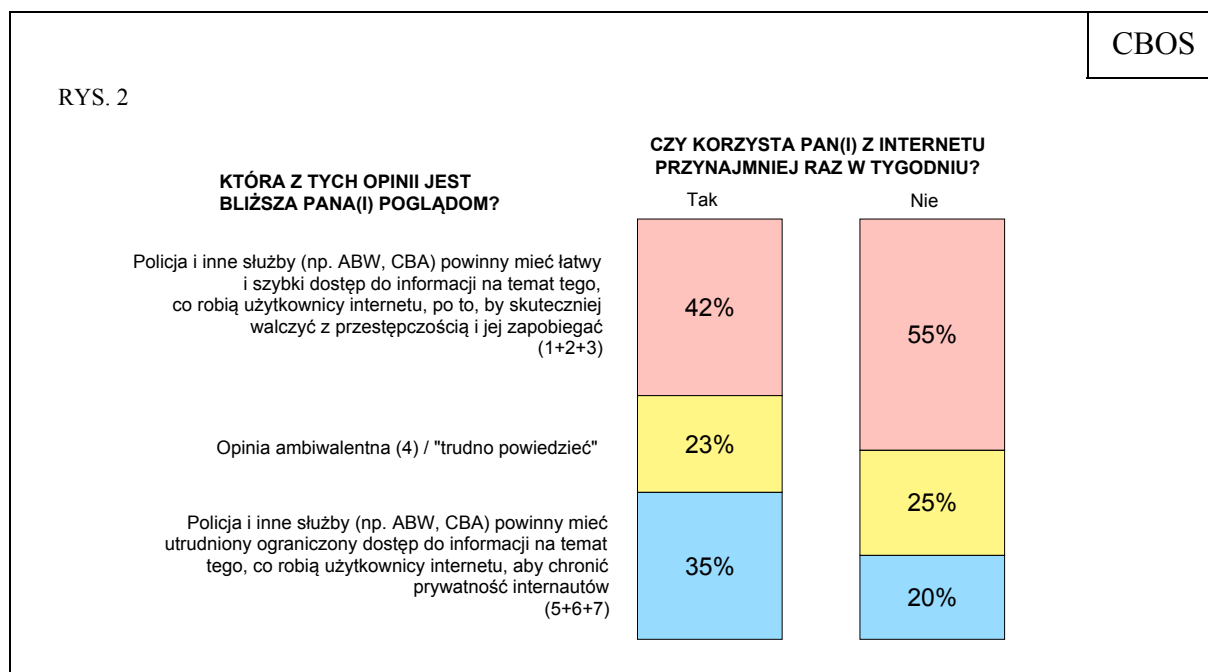
RYS. 1. POLICJA I INNE SŁUŻBY (NP. ABW, CBA) MOGĄ POZYSKIWAĆ INFORMACJE NA TEMAT TEGO, CO LUDZIE ROBIĄ W INTERECIE, PO TO, ABY WYKRYWAĆ PRZESTĘPSTWA I IM ZAPOBIEGAĆ. MOŻE TO JEDNAK PROWADZIĆ DO NARUSZEŃ PRYMATNOŚCI UŻYTKOWNIKÓW INTERNETU. KTÓRA Z TYCH OPINII JEST BLIŻSZA PANA(I) POGLĄDOM?

Poglądy w tej sprawie najsilniej różnicuje wiek. Za ograniczonymi możliwościami inwigilacji aktywności użytkowników online przez policję i inne służby zauważalnie częściej opowiadają się młodszy badani, zwłaszcza mający od 18 do 24 lat, którzy – jako jedna z nielicznych grup – podzielają to stanowisko częściej niż przeciwnie. Wiąże się to prawdopodobnie nie tylko z faktem, że obecność online osób w tym wieku jest niemal powszechna, ale także z tym, że młodzi spędzają w sieci więcej czasu niż starsi użytkownicy i na ogół wykorzystują więcej funkcji i usług, jakie oferuje sieć, stąd większa kontrola internetu może im się wydawać bardziej inwazyjna niż innym, np. starszym i mniej aktywnym internautom². Warto dodać, że dorośli korzystający z internetu³ są wprawdzie nieco bardziej sceptyczni wobec inwigilacji sieci niż pozostający offline, jednak również wśród nich przeważa przekonanie, że policja i inne służby powinny mieć ułatwiony dostęp do danych internetowych, po to, aby skuteczniej walczyć z przestępczością. Wśród niekorzystających z internetu opinię tę podziela ponad połowa, a tylko jedna piąta opowiada się za ograniczeniami uprawnień policji i innych służb w celu ochrony prywatności użytkowników.

² Więcej w komunikacie CBOS „Internauci 2015”, czerwiec 2015 (oprac. M. Feliksiak).

³ Osoby korzystające z internetu stanowią 69% badanych.

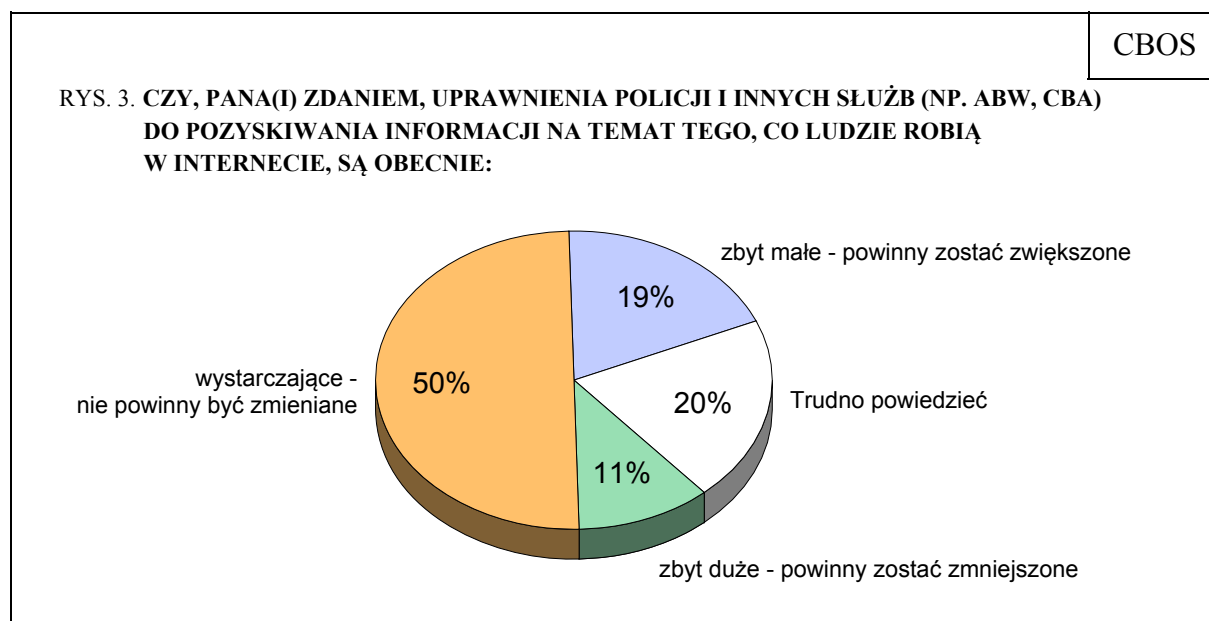

Postawy badanych wobec kontroli internetu w pewnym stopniu kształtują również ich poglądy polityczne i preferencje partyjne. Za ułatwieniami w inwigilacji częściej niż inni opowiadają się respondenci o orientacji prawicowej, natomiast za ochroną prywatności użytkowników – identyfikujący się z lewicą. Popieraniem uproszczonego dostępu policji i innych służb do danych internetowych wyróżniają się zwolennicy PiS. Elektoraty PO i ruchu Kukiz'15 mają podzielone opinie na ten temat. Przeciwnicy większej kontroli sieci przeważają nad jej zwolennikami jedynie wśród sympatyków Nowoczesnej.

Tabela 1

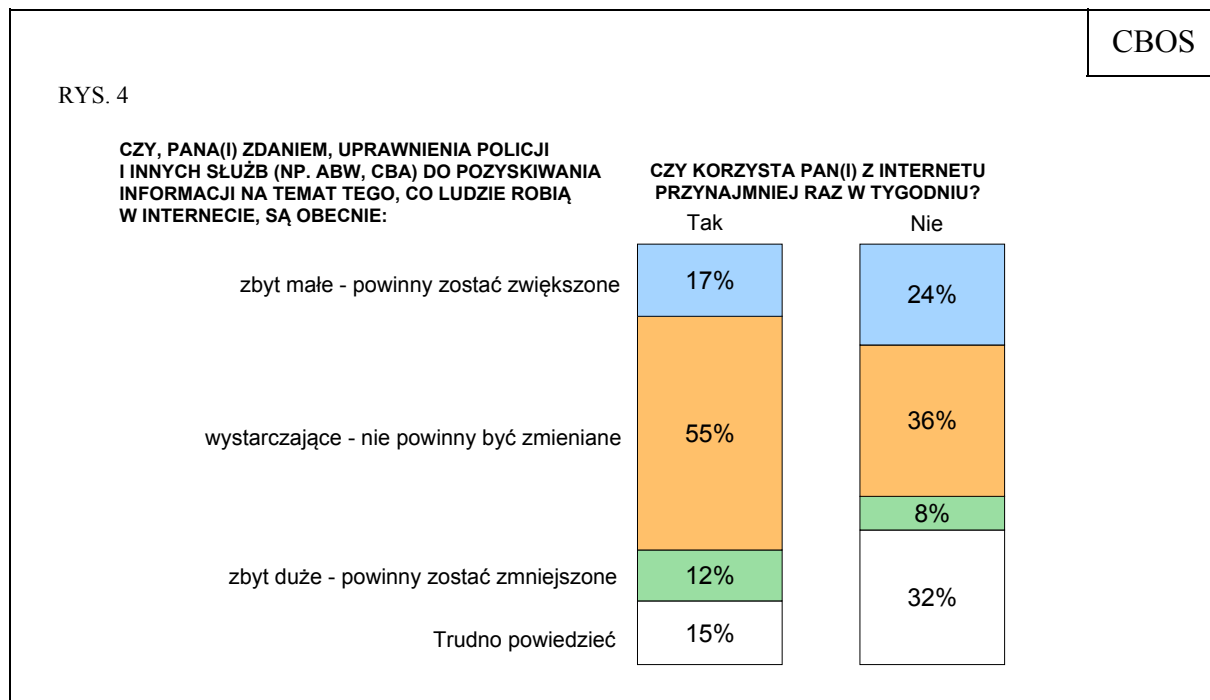
	Która z tych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?		
	Policja i inne służby (np. ABW, CBA) powinny mieć łatwy i szybki dostęp do informacji na temat tego, co robią użytkownicy internetu, po to, by skuteczniej walczyć z przestępczością i jej zapobiegać (1+2+3)	Opinia ambiwalentna (4) i „trudno powiedzieć”	Policja i inne służby (np. ABW, CBA) powinny mieć utrudniony ograniczony dostęp do informacji na temat tego, co robią użytkownicy internetu, aby chronić prywatność internautów (5+6+7)
	w procentach		
Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych			
Nowoczesna	33	24	42
PO	40	23	36
Kukiz'15	46	13	42
PiS	56	23	20
Niezdecydowani, czy wziąć udział w wyborach	45	24	31
Niezamierzający głosować	45	27	29

Wprawdzie połowa badanych (50%) uważa, że obecne uprawnienia policji i innych służb do pozyskiwania informacji na temat aktywności użytkowników internetu są wystarczające, jednak wśród pozostałych (pomijając niemających zdania w tej sprawie) opinia, że są zbyt małe i powinny zostać zwiększone, góruje liczebnie nad przekonaniem, że są za duże i należy je ograniczyć (19% wobec 11%).

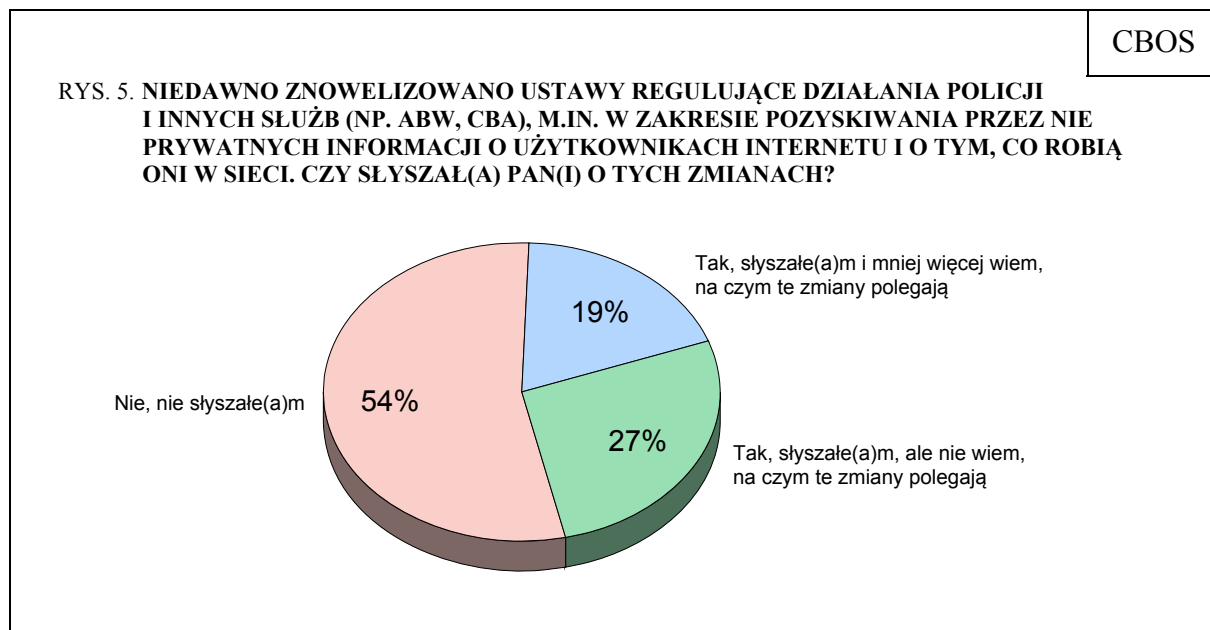

Pod względem nieco większego niż przeciętne poparcia dla zwiększenia uprawnień policji i innych służb do pozyskiwania informacji na temat tego, co ludzie robią w internecie, wyróżniają się najstarsi respondenci, a także osoby o prawicowych poglądach politycznych, z kolei o tym, że obecne uprawnienia służb są zbyt duże i powinny zostać zmniejszone, częściej niż inni przekonani są młodszy badani, zwłaszcza zaś mający od 18 do 24 lat.

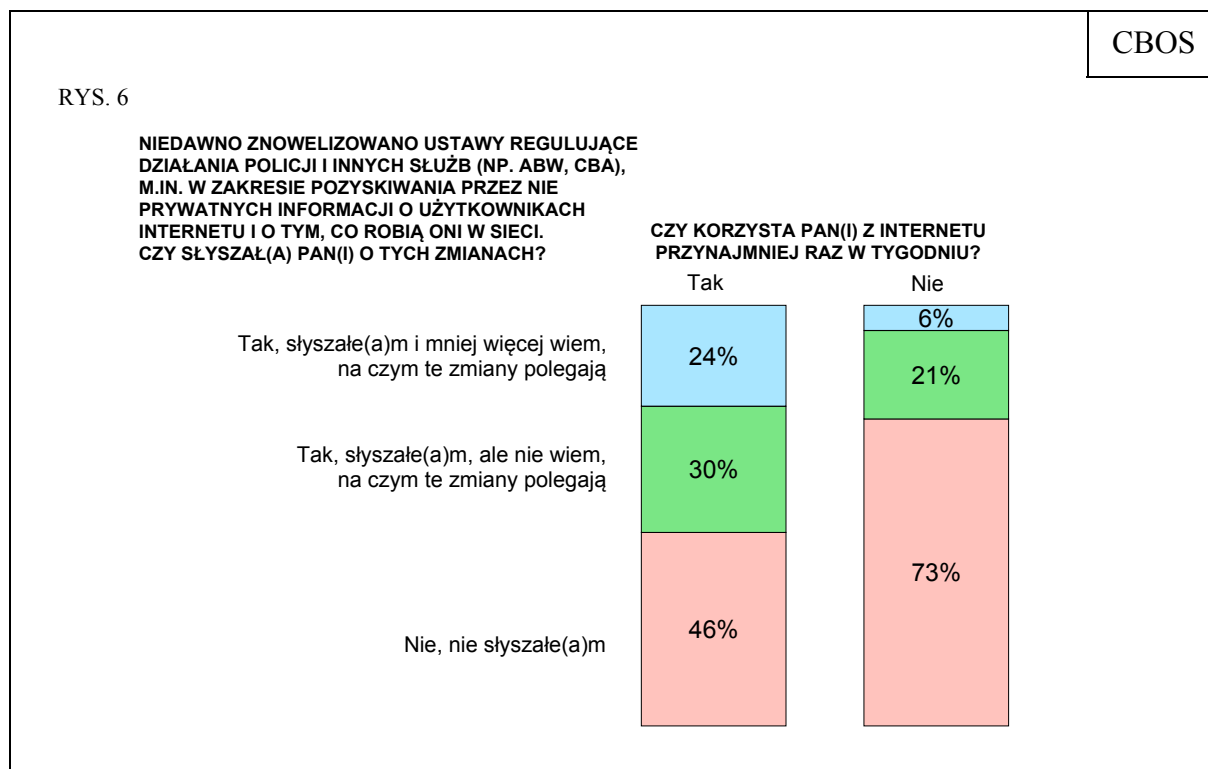
Osoby niekorzystające z internetu nie tylko w większym stopniu niż jego użytkownicy nie mają wyrobionej opinii na temat obecnych możliwości policji i innych służb w zakresie kontroli sieci, ale także częściej oceniają ich uprawnienia jako zbyt małe i uważają, że powinny zostać zwiększone.

Ponad połowa Polaków (54%) nie słyszała o nowelizacji przepisów regulujących pozyskiwanie przez policję i inne służby danych internetowych. Jedna czwarta badanych (27%) zetknęła się z informacjami na ten temat, ale nie orientuje się, na czym polegają zmiany, natomiast jedna piąta (19%) ma pewną wiedzę w tym zakresie.

Poziom poinformowania w tej kwestii jest zależny od tego, czy badani korzystają z internetu. Trzy czwarte pozostających offline nie słyszało o nowelizacji. Z informacjami na ten temat zetknęła się ponad połowa użytkowników internetu, przy czym nieco większa część tej grupy nie orientuje się, czego dokładnie dotyczą zmiany.

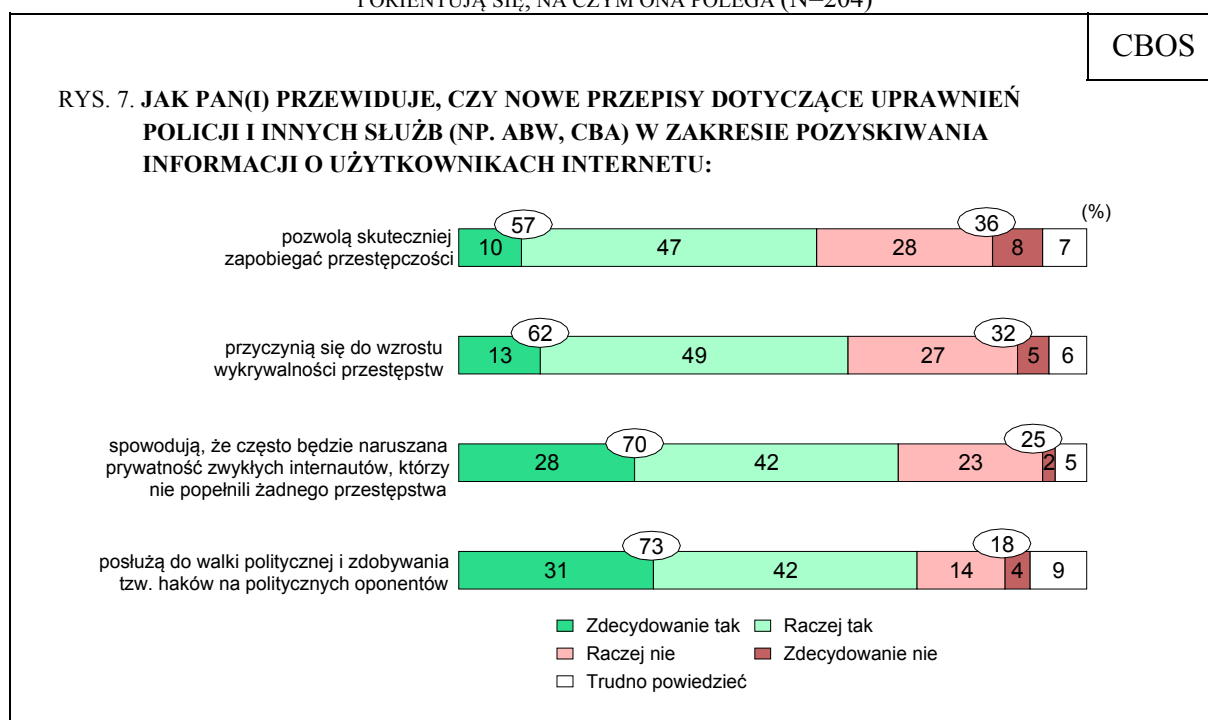

Stopień poinformowania o nowelizacji jest także w znacznym stopniu determinowany poziomem wykształcenia i wielkością miejscowości zamieszkania – o zmianach słyszeli w większości badani mający wyższe wykształcenie i mieszkańcy największych aglomeracji, przy czym znaczne ich odsetki wiedzą również, na czym one polegają. Z kolei stosunkowo najrzadziej zetknięcie się z doniesieniami na ten temat deklarowali najslabiej wykształceni. O ile wśród najstarszych respondentów relatywnie duży odsetek osób, które nie słyszały o tzw. ustawie inwigilacyjnej, można tłumaczyć niewielką liczbą użytkowników internetu w tej grupie, o tyle dziwić może wyższy niż przeciętnie poziom niewiedzy wśród najmłodszych badanych, którzy niemal powszechnie są online.

Warto dodać, że osoby, które orientują się, na czym polega ta zmiana, częściej niż pozostali badani, tzn. ci, którzy o niej nie słyszeli lub słyszeli, ale nie wiedzą, czego dotyczy, postrzegają obecne uprawnienia policji i innych służb jako zbyt duże i wymagające ograniczenia (odpowiednio: 18% wobec 9% i 10%).

Badani, którzy zadeklarowali, że orientują się w tym, jak zmieniły się uprawnienia policji i innych służb w zakresie pozyskiwania danych online, przypisują nowelizacji zarówno potencjalnie pozytywne, jak i negatywne skutki, choć co do tych drugich opinie są bardziej jednorodne. Ponad połowa respondentów z tej grupy (57%) przewiduje, że łatwiejszy dostęp do danych internetowych pozwoli policji i innym służbom skuteczniej zapobiegać przestępczości, a nieco większy odsetek (62%) uważa, że nowe przepisy przyczynią się do wzrostu wykrywalności przestępstw. Z kolei sceptycyzm co do wzrostu skuteczności wyraża mniej więcej jedna trzecia (odpowiednio: 36% i 32%). Obawy, że ułatwienie policji i innym służbom dostępu do danych internetowych spowoduje częste naruszenia prywatności użytkowników internetu, którzy w żaden sposób nie złamali prawa, deklaruje siedmiu na dziesięciu badanych z tej grupy (70%), natomiast jedna czwarta (25%) nie spodziewa się tego. Niemal trzy czwarte (73%) twierdzi, że tak skonstruowane przepisy posłużą do walki politycznej i zdobywania tzw. haków na politycznych oponentów; przeciwnego zdania jest niespełna jedna piąta (18%).

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW, KTÓRZY ZADEKLAROWALI, ŻE SŁYSZELI O NOWELIZACJI PRZEPISÓW I ORIENTUJĄ SIĘ, NA CZYM ONA POLEGA (N=204)

Bardziej optymistycznie na konsekwencje wejścia w życie nowych przepisów dotyczących sposobu pozyskiwania przez policję i inne służby danych internetowych zapatrują się badani o prawicowych poglądach politycznych, natomiast wyższym niż

przeciętnie poziomem krytycyzmu cechują się osoby o orientacji lewicowej. Sceptyczni wobec nich relatywnie częściej są również ludzie młodzi, zwłaszcza mający od 25 do 34 lat.

Tabela 2

Jak Pan(i) przewiduje, czy nowe przepisy dotyczące uprawnień policji i innych służb (np. ABW, CBA) w zakresie pozyskiwania informacji o użytkownikach internetu:	Odpowiedzi respondentów, którzy zadeklarowali, że słyszeli o nowelizacji przepisów i orientują się, na czym ona polega (N=204)					
	Tak			Nie		
	lewica	centrum	prawica	lewica	centrum	prawica
	w procentach					
– pozwolą skuteczniej zapobiegać przestępczości	44	57	67	53	39	22
– przyczynią się do wzrostu wykrywalności przestępstw	44	68	75	53	28	17
– spowodują, że często będzie naruszana prywatność zwykłych internautów, którzy nie popełnili żadnego przestępstwa	82	80	48	15	13	46
– posłużą do walki politycznej i zdobywania tzw. haków na politycznych oponentów	85	81	56	11	9	33

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Ponad połowa Polaków, w tym niemal połowa użytkowników internetu, nie słyszała o nowelizacji przepisów, która wprowadziła zmiany w sposobie pozyskiwania danych internetowych przez policję i inne służby. Ci, którzy orientują się w tej kwestii, na ogół uważają nowe przepisy za zwiększające skuteczność w walce z przestępczością, ale jednocześnie zagrażające prywatności internautów, a także poszerzające możliwości zdobywania informacji służących do zwalczania politycznych oponentów. Połowa Polaków ocenia, że obecne – pytaliśmy o to już po wejściu w życie znowelizowanych przepisów – uprawnienia policji i innych służb w zakresie inwigilacji w sieci są wystarczające i nie powinny być zmieniane, natomiast pozostali, mający sprecyzowaną opinię na ten temat, nieco częściej mówią nawet o potrzebie ich zwiększenia niż zmniejszenia. Można również zauważyć, że wśród sporej części społeczeństwa istnieje przyzwolenie na to, aby policja i służby miały stosunkowo łatwy i szybki dostęp do informacji na temat aktywności użytkowników, co poprawiłoby skuteczność w walce z przestępczością. Konkurencyjne rozwiązanie, w którym liczy się przede wszystkim prywatność internautów, ma mniej zwolenników.

Opracował
Michał FELIKSIĄK

A N E K S

Tabela 1

		Policja i inne służby (np. ABW, CBA) mogą pozyskiwać informacje na temat tego, co ludzie robią w internecie, po to, aby wykrywać przestępstwa i im zapobiegać. Może to jednak prowadzić do naruszeń prywatności użytkowników internetu. Która z tych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?			Liczba osób
		Policja i inne służby (np. ABW, CBA) powinny mieć łatwy i szybki dostęp do informacji na temat tego, co robią użytkownicy internetu, po to, by skuteczniej walczyć z przestępczością i jej zapobiegać	Opinia ambiwalentna / „trudno powiedzieć”	Policja i inne służby (np. ABW, CBA) powinny mieć utrudniony ograniczony dostęp do informacji na temat tego, co robią użytkownicy internetu, aby chronić prywatność internautów	
		%	%	%	
Ogółem		46	24	30	1104
Płeć	Mężczyźni	42	21	37	524
	Kobiety	50	26	24	580
Wiek	18-24 lata	36	14	50	115
	25-34	39	25	36	208
	35-44	47	26	27	199
	45-54	53	20	27	163
	55-64	50	23	27	195
	65 lat i więcej	50	27	23	223
Miejsce zamieszkania	Wieś	47	27	26	443
	Miasto do 19 999	47	22	31	144
	20 000 - 99 999	44	23	34	219
	100 000 - 499 999	47	22	32	175
	500 000 i więcej mieszk.	49	15	37	123
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	53	20	26	224
	Zasadnicze zawodowe	48	25	26	270
	Średnie	43	24	33	333
	Wyższe	43	23	35	276
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	44	26	31	123
	Średni personel, technicy	36	29	35	49
	Pracownicy adm.-biurowi	51	17	32	68
	Pracownicy usług	42	25	33	82
	Robotnicy wykwalifikowani	35	25	41	143
	Robotnicy niewykwalifik.	54	22	24	45
	Rolnicy	54	32	13	40
	Pracujący na własny rach.	43	17	40	58
	Bezrobotni	59	19	23	48
	Emeryci	52	25	23	242
	Renciści	55	25	20	78
	Uczniowie i studenci	32	16	52	71
	Gospodynie domowe i inni	52	24	24	57
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	49	23	27	150
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	46	21	32	117
	sekt. pryw. poza rolnict.	36	25	39	306
	prywatnym gosp. rolnym	56	29	15	39
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	56	24	20	135
	Od 650 zł do 999 zł	53	20	26	159
	Od 1000 zł do 1399 zł	50	27	23	185
	Od 1400 zł do 1999 zł	45	22	34	154
	2000 zł i więcej	40	23	37	183
Ocena własnych war. mater.	Złe	49	21	31	81
	Średnie	46	27	27	418
	Dobre	46	21	32	605
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	68	24	8	42
	Raz w tygodniu	50	24	26	500
	1-2 razy w miesiącu	46	24	30	170
	Kilka razy w roku	39	24	36	257
	W ogóle nie uczestniczy	39	18	43	126
Poglądy polityczne	Lewica	43	17	40	171
	Centrum	40	29	31	281
	Prawica	51	21	27	343
	Trudno powiedzieć	48	24	28	309

Tabela 2

		Czy, Pana(i) zdaniem, uprawnienia policji i innych służb (np. ABW, CBA) do pozyskiwania informacji na temat tego, co ludzie robią w internecie, są obecnie:				Liczba osób
		zbyt małe – powinny zostać zwiększone	wystarczające – nie powinny być zmieniane	zbyt duże – powinny zostać zmniejszone	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		19	50	11	20	1101
Płeć	Mężczyźni	17	55	13	16	523
	Kobiety	21	45	10	25	578
Wiek	18-24 lata	14	54	21	12	115
	25-34	14	53	17	16	208
	35-44	20	54	8	17	199
	45-54	21	53	7	19	163
	55-64	20	50	9	20	193
	65 lat i więcej	23	37	8	33	222
Miejsce zamieszkania	Wieś	19	48	10	22	440
	Miasto do 19 999	22	52	12	14	144
	20 000 - 99 999	16	52	11	21	219
	100 000 - 499 999	21	45	14	20	175
	500 000 i więcej mieszk.	17	55	8	20	123
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	22	45	9	25	222
	Zasadnicze zawodowe	25	43	10	22	270
	Średnie	15	51	14	20	333
	Wyższe	16	58	11	15	276
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	13	63	11	13	122
	Średni personel, technicy	15	56	11	19	49
	Pracownicy adm.-biurowi	16	61	7	15	68
	Pracownicy usług	19	52	13	17	82
	Robotnicy wykwalifikowani	18	53	15	14	143
	Robotnicy niewykwalifik.	20	49	16	15	45
	Rolnicy	24	43	7	26	40
	Pracujący na własny rach.	14	59	13	14	58
	Bezrobotni	22	47	10	21	48
	Emeryci	24	38	9	29	241
	Renciści	24	36	8	32	76
	Uczniowie i studenci	13	57	16	13	71
	Gospodynie domowe i inni	22	43	7	28	57
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	20	58	7	15	150
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	21	54	11	14	117
	sekt. pryw. poza rolnict.	13	56	16	14	306
	prywatnym gosp. rolnym	22	44	4	30	39
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	26	45	7	22	135
	Od 650 zł do 999 zł	24	43	11	21	159
	Od 1000 zł do 1399 zł	19	51	10	21	185
	Od 1400 zł do 1999 zł	19	52	8	21	154
	2000 zł i więcej	15	61	14	10	183
Ocena własnych war. mater.	Złe	20	42	15	23	81
	Średnie	20	46	10	24	416
	Dobre	18	53	11	18	604
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	25	41	4	29	42
	Raz w tygodniu	22	48	9	22	497
	1-2 razy w miesiącu	15	53	10	21	170
	Kilka razy w roku	17	53	14	16	257
	W ogóle nie uczestniczy	18	49	17	16	125
Poglądy polityczne	Lewica	17	57	12	14	171
	Centrum	16	54	13	16	280
	Prawica	23	51	9	17	342
	Trudno powiedzieć	18	39	11	31	308

Tabela 3

		Niedawno znowelizowano ustawy regulujące działania policji i innych służb (np. ABW, CBA), m.in. w zakresie pozyskiwania przez nie prywatnych informacji o użytkownikach internetu i o tym, co robią oni w sieci. Czy słyszał(a) Pan(i) o tych zmianach?			Liczba osób
		Nie, nie słyszałem(a)m	Tak, słyszałem(a)m, ale nie wiem, na czym te zmiany polegają	Tak, słyszałem(a)m i mniej więcej wiem, na czym te zmiany polegają	
		%	%	%	
Ogółem		54	27	19	1096
Płeć	Mężczyźni	45	30	25	519
	Kobiety	63	24	13	577
Wiek	18-24 lata	59	23	18	115
	25-34	54	26	20	208
	35-44	43	35	22	199
	45-54	47	31	21	163
	55-64	57	26	16	192
	65 lat i więcej	65	21	14	218
Miejsce zamieszkania	Wieś	60	27	14	439
	Miasto do 19 999	51	25	24	142
	20 000 - 99 999	60	27	13	219
	100 000 - 499 999	54	23	23	173
	500 000 i więcej mieszk.	32	35	33	123
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	75	18	8	219
	Zasadnicze zawodowe	64	26	10	268
	Średnie	52	28	21	333
	Wyższe	32	35	33	275
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	30	31	39	122
	Średni personel, technicy	29	43	27	49
	Pracownicy adm.-biurowi	45	31	24	68
	Pracownicy usług	59	20	20	82
	Robotnicy wykwalifikowani	54	31	14	143
	Robotnicy niewykwalifik.	80	15	5	45
	Rolnicy	49	34	17	40
	Pracujący na własny rach.	33	40	27	58
	Bezrobotni	65	30	5	48
	Emeryci	64	23	13	240
	Renciści	72	15	13	74
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	42	30	27	149
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	42	36	22	116
	sekt. pryw. poza rolnict.	51	28	21	306
	prywatnym gosp. rolnym	47	36	17	39
	Do 649 zł	59	27	14	132
Dochody na jedną osobę	Od 650 zł do 999 zł	68	19	13	159
	Od 1000 zł do 1399 zł	60	26	14	184
	Od 1400 zł do 1999 zł	56	30	14	154
	2000 zł i więcej	27	32	40	183
	Ocena własnych war. mater.	Złe	63	24	13
Średnie		57	28	15	413
Dobre		51	27	22	602
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	68	26	6	42
	Raz w tygodniu	61	25	15	497
	1-2 razy w miesiącu	58	23	19	169
	Kilka razy w roku	47	31	23	255
	W ogóle nie uczestniczy	36	36	28	125
Poglądy polityczne	Lewica	39	27	34	171
	Centrum	48	34	18	280
	Prawica	49	30	21	340
	Trudno powiedzieć	75	17	8	305